

PHÁT TRIỂN TRÍ TUỆ XÃ HỘI CỦA HỌC VIÊN ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN Ở TRƯỜNG SĨ QUAN CHÍNH TRỊ THÔNG QUA CÁC HOẠT ĐỘNG NGOẠI KHOÁ

Nguyễn Văn Kiềm

Hệ Sau Đại học, Học viện Chính trị

Email: kiemnvpsy@gmail.com

Tóm tắt: Phát triển trí tuệ xã hội của học viên (HV) đào tạo giáo viên (GV) thông qua thực tiễn học tập, rèn luyện, công tác, và các hoạt động ngoại khoá trong môi trường sư phạm quân sự là biện pháp quan trọng để hoàn thiện nhân cách theo mục tiêu yêu cầu đào tạo. Đồng thời là cơ hội để bộc lộ, phát triển khả năng, năng khiếu, sở trường của người học. Bài viết đã nghiên cứu, làm rõ trí tuệ xã hội và các biện pháp phát triển trí tuệ xã hội của HV đào tạo GV khoa học xã hội và nhân văn (KHXH&NV) ở Trường Sĩ quan Chính trị thông qua các hoạt động ngoại khoá.

Từ khóa: Trí tuệ xã hội, phát triển trí tuệ xã hội, hoạt động ngoại khoá, Trường Sĩ quan Chính trị;

Nhận bài: 22/08/2022; **Phản biện:** 28/08/2022; **Duyệt đăng:** 05/09/2022.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, cuộc Cách mạng khoa học kỹ thuật lần thứ tư đã và đang làm biến đổi sâu sắc mọi mặt của đời sống xã hội loài người. Với cuộc cách mạng này, con người trở thành nguồn lực chủ chốt, cốt lõi và đóng vai trò quyết định thúc đẩy sự phát triển của mọi quốc gia, dân tộc. Cùng với trí thông minh và trí tuệ cảm xúc, trí tuệ xã hội (TTXH) có vai trò đặc biệt quan trọng đối với hoạt động của con người. Trí tuệ xã hội phản ánh năng lực nhận thức xã hội và năng lực giải quyết vấn đề một cách thông minh trong các hoạt động, giao tiếp ứng xử hoặc tương tác với người khác. Người có TTXH có khả năng vận dụng toàn bộ sức mạnh của trí não và ngôn ngữ cơ thể mình để hoạt động, giao tiếp và hiểu ngôn ngữ cơ thể người khác, làm cho mọi người cảm thấy thoải mái, dễ chịu khi tiếp xúc với mình. Trí tuệ xã hội cần thiết đối với tất cả chúng ta, đặc biệt là những người làm nghề tiếp xúc với con người trong xã hội như GV, bán hàng, bác sĩ, nhà quản lý... Việc nghiên cứu trí thông minh, trí tuệ cảm xúc và trí tuệ sáng tạo, nghiên cứu TTXH là hướng đi mới của khoa học. Qua đó, góp phần cung cấp cơ sở lý luận cho các hoạt động thực tiễn trong các lĩnh vực khác nhau của đời sống xã hội và nghề nghiệp quân sự.

2. Nội dung nghiên cứu

Trí tuệ xã hội của HV đào tạo GV KHXH&NV Trường Sĩ quan Chính trị (SQCT) là một bộ phận trong cấu trúc nhân cách HV phản ánh năng lực nhận thức và giải quyết các tình huống, các quan hệ xã hội trong sự tương tác xã hội với người khác.

Trí tuệ xã hội là một phẩm chất nhân cách của HV, một trong những biểu hiện của mục tiêu đào tạo *giáo viên KHXH&NV*. Trí tuệ xã hội phản ánh năng lực nhận thức và hành vi xã hội của HV, được tạo nên bởi các

năng lực cụ thể: Năng lực nhận thức xã hội; năng lực thiết lập và duy trì các mối quan hệ xã hội trong học tập, công tác; năng lực hoà nhập, thích nghi với môi trường hoạt động mới; năng lực giải quyết các tình huống sư phạm quân sự.

Trí tuệ xã hội của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* hình thành, phát triển thông qua thực tiễn học tập, rèn luyện, công tác, tham gia các hoạt động ngoại khoá trong môi trường sư phạm quân sự tại Nhà trường.

Sự phát triển TTXH của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* là quá trình phức tạp, chịu sự chi phối của nhiều nhân tố cả khách quan và chủ quan như: Xu hướng nghề nghiệp của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV*; Tình yêu nghề, yêu người của HV; Vốn sống, kinh nghiệm xã hội và những trải nghiệm thực tiễn của HV về hoạt động sư phạm quân sự; Tính tích cực học tập, rèn luyện của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV*; Nội dung, phương pháp, hình thức dạy học trong đào tạo *giáo viên KHXH&NV*; Hoạt động dạy học của đội ngũ giảng viên; Hoạt động giáo dục, rèn luyện của đội ngũ CBQL; Các hoạt động ngoại khoá gắn với cương vị, chức trách của người *giáo viên KHXH&NV*; Môi trường sư phạm quân sự của Nhà trường và tập thể HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV*. Trong đó, các nhân tố chủ quan đóng vai trò quyết định và các nhân tố khách quan đóng vai trò quan trọng chi phối đến các hoạt động phát triển TTXH cho HV đào tạo GV KHXH&NV ở Trường SQCT.

Hoạt động ngoại khóa ở Trường SQCT là một dạng tổ chức học tập thông qua các hoạt động có mục đích, có tổ chức, được tiến hành ngoài giờ học chính khoá, góp phần củng cố, mở rộng, nâng cao kiến thức, rèn kỹ năng, năng lực chuyên môn nghiệp vụ quân sự, xây dựng tình cảm, niềm tin, hoàn thiện và phát triển nhân cách HV. Thông qua các hoạt động ngoại khóa là điều kiện, là cơ sở quan trọng để phát triển TTXH cho HV đào tạo

giáo viên KHXH&NV. Vì vậy, trong phạm vi bài viết này, chỉ đề cập đến các biện pháp phát triển trí tuệ xã hội cho HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* ở Trường Sĩ quan Chính trị, cụ thể như:

Một là, chuẩn hóa quy trình tổ chức hoạt động ngoại khóa. Chuẩn hóa quy trình tổ chức hoạt động ngoại khóa của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* ở Trường SQCT có ý nghĩa rất lớn trong quá trình nâng cao chất lượng các hoạt động này. Bởi vì, chuẩn hóa sẽ tạo điều kiện cho việc tổ chức các hoạt động của HV, các lực lượng sư phạm trong Nhà trường đảm bảo hợp quy luật, khoa học, chặt chẽ, thống nhất, đúng tiến trình, có tính logic và hệ thống. Chuẩn hóa quy trình hoạt động ngoại khóa thực chất là phải xác định được một quy trình hoạt động với các khâu, các bước thực sự đúng đắn, khoa học và khả thi. Quy trình đó phải đảm bảo phù hợp với cấu trúc và tiến trình dạy học, giáo dục của Nhà trường và tiến trình hình thành, phát triển các phẩm chất, năng lực nghề nghiệp, cũng như TTXH của HV theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo; đồng thời, bảo đảm sự đồng bộ, thống nhất giữa các giai đoạn, các bước trong triển khai từng hoạt động và giữa các hoạt động. Quy trình hoạt động ngoại khóa của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* thường tuân thủ theo các bước sau:

Bước 1: Phân tích đặc điểm, xác định rõ mục tiêu, yêu cầu của hoạt động xã hội, ngoại khóa. Để xác định mục tiêu, yêu cầu của hoạt động các chủ thể phải nắm vững những đặc điểm cơ bản của các hoạt động này như: là hoạt động được tổ chức ngoài thời gian huấn luyện chính khóa, cơ bản sử dụng lực lượng tại chỗ và tận dụng các cơ sở vật chất hiện có là chủ yếu, chỉ có thể đạt được hiệu quả, chất lượng khi hấp dẫn được HV tự giác tham gia; sự nhiệt tình, trách nhiệm và khả năng sáng tạo của người tổ chức có ý nghĩa quyết định thành công của hoạt động. Đồng thời, việc xác định mục tiêu của hoạt động phải trong điều kiện xác định, gắn với tiến trình, kế hoạch huấn luyện và đặc điểm nhiệm vụ của đơn vị. Từ đó, trong quá trình làm công tác chuẩn bị và tổ chức thực hiện, các chủ thể phải luôn hướng các hoạt động xã hội, ngoại khóa vào việc nâng cao kết quả thực hiện mục tiêu, yêu cầu đã xác định.

Bước 2: Lựa chọn nội dung, hình thức, phương pháp, xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động. Đây là bước quan trọng nhất trong quá trình tổ chức các hoạt động xã hội, ngoại khóa ở đơn vị HV. Bởi vì chỉ khi xác định nội dung, hình thức, phương pháp và xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động phù hợp, khoa học và khả thi mới bảo đảm chất lượng và đạt được mục đích cuối cùng của các hoạt động đó. Theo đó, cần phải căn cứ vào mục đích hoạt động xã hội, ngoại khóa, từ phân tích đặc điểm, xác định mục tiêu, yêu cầu hoạt động và tham khảo ý kiến của các tổ chức, các lực lượng liên quan, cũng như nghiên cứu, nắm chắc nhu cầu, nguyện vọng của HV, chủ thể tiến hành hoạt động phải lựa chọn nội dung, hình thức,

phương pháp phù hợp. Trên cơ sở xác định nội dung, hình thức, chủ thể tiến hành xây dựng kế hoạch hoạt động bảo đảm tính toàn diện, đồng bộ tính liên tục phát triển từ thấp đến cao theo trình tự các khâu, các bước thích ứng với quá trình học tập. Các nội dung này phải được thể hiện chi tiết, có thời gian, địa điểm, thành phần, lực lượng tham gia, người phụ trách và vật chất bảo đảm một cách cụ thể rõ ràng. Kế hoạch tổ chức hoạt động phải được cấp có thẩm quyền thông qua và được phổ biến, quán triệt sâu rộng trước khi thực hiện.

Bước 3: Tổ chức cho HV tham gia các hình thức hoạt động ngoại khóa theo kế hoạch đã xác định. Căn cứ vào kế hoạch đã xác định, cần tổ chức cho HV tham gia hoạt động một cách chủ động, tích cực, tự giác. Trên cơ sở cơ cấu độ tuổi, năm học, chất lượng, đặc điểm các nhóm... của HV trong đơn vị mà tổ chức lực lượng phù hợp. Cần phát huy tốt vai trò của lực lượng nòng cốt trong đơn vị khi tổ chức hoạt động. Thường xuyên theo dõi quá trình tổ chức thực hiện của từng đơn vị, từng cá nhân để kịp thời biểu dương, khen thưởng hoặc chấn chỉnh, uốn nắn.

Bước 4: Phân tích, tổng kết kinh nghiệm hoạt động ngoại khóa ở đơn vị. Sau khi kết thúc một kế hoạch hoạt động, các lực lượng tham gia thực hiện cần tổ chức rút kinh nghiệm kịp thời những ưu, khuyết điểm trong quá trình thực hiện, rút ra bài học, kinh nghiệm cho việc tổ chức các hoạt động tiếp theo.

Hai là, đổi mới nội dung, hình thức, vận dụng linh hoạt các phương pháp tổ chức hoạt động ngoại khóa ở đơn vị. Đây là nội dung có tính chất quyết định đến việc nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động ngoại khóa ở đơn vị. Đổi mới nội dung, hình thức, vận dụng linh hoạt các phương pháp hoạt động ngoại khóa thực chất là xác định lại những nội dung, hình thức và nghiên cứu lựa chọn các phương pháp hoạt động phù hợp với đặc điểm nhiệm vụ, mục tiêu, yêu cầu đào tạo *giáo viên KHXH&NV*, và sự phát triển TTXH của HV đặt trong môi trường hoạt động chung của Nhà trường và khả năng, điều kiện cụ thể của đơn vị quản lý HV. Theo đó, việc đổi mới nội dung, hình thức hoạt động phải bắt đầu từ việc nghiên cứu, xác định hệ thống các vấn đề cốt lõi có liên quan trực tiếp đến sự hình thành và phát triển TTXH của HV như: Những nội dung hoạt động nhằm nâng cao năng lực nhận thức xã hội; năng lực thiết lập và duy trì các mối quan hệ xã hội; năng lực hòa nhập, thích nghi với môi trường hoạt động sư phạm quân sự và năng lực giải quyết các tình huống sư phạm nảy sinh trong quá trình công tác. Trong đó, nội dung hoạt động phải đảm bảo tính thiết thực - bổ ích, tính thực tiễn - khả thi, tính ứng dụng - thực hành cao, phù hợp với đặc điểm tâm lý và trình độ nhận thức của HV, đồng thời đáp ứng yêu cầu thực hiện mục tiêu, bám sát chương trình đào tạo kết hợp chặt chẽ với quá trình dạy học của các khoa GV và hướng vào việc phát triển TTXH cho HV. Trên cơ sở nội dung hoạt động, cần vận dụng

linh hoạt các hình thức, phương pháp tổ chức phù hợp. Hình thức hoạt động phải bảo đảm đa dạng, phong phú, hấp dẫn và sinh động, tránh sự đơn điệu, nhàm chán... Các hình thức hoạt động chủ yếu như tổ chức giao lưu kết nghĩa, tọa đàm, hội thi, hội thao, nói chuyện chuyên đề, hoạt động của các câu lạc bộ, hoạt động tham quan,... gắn với mục tiêu, chương trình đào tạo. Có thể tổ chức hoạt động theo phạm vi toàn trường, có thể tổ chức theo phạm vi đơn vị quản lý HV kết hợp với các đơn vị kết nghĩa.

Ba là, bồi dưỡng, nâng cao kỹ năng tổ chức hoạt động ngoại khóa. Hoạt động ngoại khóa là một trong những hoạt động giáo dục cơ bản nhằm hình thành, phát triển TTXH của HV trong quá trình đào tạo tại Nhà trường. Hoạt động xã hội, ngoại khóa rất đa dạng, phong phú nên đòi hỏi chủ thể tiến hành hoạt động cần có một số kỹ năng cần thiết để tổ chức hoạt động này có hiệu quả như: Kỹ năng cụ thể hóa các hoạt động ngoại khóa phù hợp với mục tiêu, yêu cầu toàn khóa, từng năm học, học kì, môn học; Kỹ năng xây dựng nội dung và lựa chọn hình thức tổ chức hoạt động ngoại khóa; Kỹ năng mô hình hóa đặc điểm nhân cách HV; Kỹ năng tìm hiểu, xử lý, sử dụng và lưu trữ thông tin về hoạt động ngoại khóa; Kỹ năng thiết kế và xây dựng kế hoạch hoạt động ngoại khóa;...

Để bồi dưỡng, nâng cao kỹ năng tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho các chủ thể, Nhà trường lựa chọn những giảng viên, cán bộ quản lý trẻ nhiệt tình, tâm huyết, có kinh nghiệm, có khả năng lực tổ chức các hoạt động ngoại khóa để bồi dưỡng, tạo điều kiện cho họ tham gia các lớp tập huấn nghiệp vụ công tác Đoàn Đội; tham gia các lớp giáo dục kỹ năng sống để nâng cao năng lực bản thân, góp phần nâng cao chất lượng tổ chức hoạt động ngoại khóa ở Nhà trường. Đồng thời, tiếp tục tạo điều kiện về cơ sở vật chất, hỗ trợ kinh phí cho các hoạt động ngoại khóa ở các đơn vị quản lý HV.

Mỗi cán bộ, giảng viên và HV cần nâng cao nhận thức về vai trò của hoạt động ngoại khóa, xác định ý thức trách nhiệm đối với hoạt động tự bồi dưỡng nâng cao kiến thức cho bản thân. Các đơn vị tăng cường tổ chức các hoạt động ngoại khóa gắn nội dung hoạt động

với nội dung môn học chuyên ngành và các hoạt động giao lưu kết nghĩa trên địa bàn đóng quân. Sau mỗi hoạt động, cần làm tốt công tác sơ tổng kết, rút kinh nghiệm kịp thời, là điều kiện để các lực lượng, cá nhân tham gia hoạt động nhìn lại quá trình tổ chức thực hiện, những ưu, khuyết điểm chủ yếu để trao đổi những bài học bổ ích cho việc nâng cao kỹ năng tổ chức hoạt động tiếp theo.

3. Kết luận

Phát triển TTXH của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* là vấn đề cấp thiết, xuất phát từ mục tiêu đào tạo và đặc điểm, yêu cầu hoạt động nghề nghiệp của người giảng viên. Trong đào tạo *giáo viên KHXH&NV* ở Trường Sĩ quan Chính trị đã rất quan tâm đến phát triển TTXH của HV thông qua nhiều biện pháp cách thức, trong đó tổ chức đa dạng các hoạt động ngoại khóa là một nội dung quan trọng. Do vậy, TTXH của HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* đã có sự phát triển nhất định, giúp HV sau khi tốt nghiệp nhanh chóng hoà nhập, thích ứng với hoạt động sư phạm quân sự ở các nhà trường quân đội sau khi tốt nghiệp ra trường, từng bước khẳng định bản thân, hoàn thành tốt chức trách, nhiệm vụ và có xu hướng phát triển tốt. Vì vậy, thực hiện để phát triển TTXH cho HV đào tạo *giáo viên KHXH&NV* thông qua các hoạt động ngoại khóa cần phải tiến hành đồng bộ các biện pháp trên, không tuyệt đối hoá hay coi nhẹ một biện pháp nào. Từ đó hình thành, phát triển TTXH của HV đáp ứng yêu cầu hoạt động nghề nghiệp sư phạm quân sự. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Karl Albrecht (2007), *Trí tuệ xã hội - Khoa học mới về sự thành công*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [2]. Đảng ủy Trường Sĩ quan Chính trị (2020), *Văn kiện Đại hội Đại biểu Đảng bộ Trường Sĩ quan Chính trị lần thứ X*, Hà Nội.
- [3]. Howard Gardner (2008), *Cơ cấu trí khôn - Lý thuyết về nhiều dạng trí khôn*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [4]. Daniel Goleman (2008), *Trí tuệ xã hội*, NXB Lao động - xã hội, Hà Nội.
- [5]. Buzan Tony (2014), *Sức mạnh của trí tuệ xã hội*, NXB Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.

Developing the social intelligence of the teacher training students in humanities and social science at the School of Political Officer through extracurricular activities

Nguyen Van Kiem

Postgraduate system, Political Academy

Email: kiemnvpsy@gmail.com

Abstract: Developing the social intelligence of the teacher training students through practical learning, training, work, and extracurricular activities in a military pedagogical environment is an important measure to perfect the personality according to training requirements. At the same time, it is an opportunity for the learners to express and develop their abilities. The article researched and clarified social intelligence and measures to develop social intelligence of the teacher training students in social sciences and humanities at the School of Political Officers through extracurricular activities.

Keywords: Social intelligence, social intelligence development, extracurricular activities, political officer school.